

Yleisradio ja oikeakielisyys.

SKS:n kielitoimisto on 30. 9. 45 lähettänyt Oy. Suomen Yleisradiolle seuraavan sisältöisen kirjelmän:

Yleisön taholta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kielitoimistolle tehtyjen suullisten ja kirjeellisten vetoomusten sekä julkisuudessa esitettyjen toivomusten johdosta rohkenemme kiinnittää Teidän huomiotanne kysymykseen, olisiko Suomen Yleisradion taholla jotakin tehtävissä suomen kielen viljelyn edistämiseksi.

Radion kuuntelijain lukumäärä meillä on kohonnut jo niin korkeaksi, että käytännöllisesti katsoen suurin osa valppainta ja vastaanottokykyisintä kansaamme on radiolähetysten ulottuvilla. Tämä tosiasia merkitsee puhutun sanan vaikutusvallan tavatonta lisääntymistä siitä suhteellisen vähäpätöisestä asemasta, mihin se oli joutunut sanomalehdistön ja muun kirjallisuuden »yksinvallan» aikana, ja se asettaa tietysti myös suuria vaatimuksia tämän tehokkaan julkisen sanan palvelijoille. Näihin vaatimuksiin voidaan varmaan — kulttuurielämän yleistä etua silmälläpitäen —

lukea radiopuhujain asiallisten pätevyys-edellytysten lisäksi (jotka tietenkin on asetettava ensi sijalle) myös eräitä puhtaasti muodollisia, niin sanoaksemme ääniteknilliskielitaidollisia edellytyksiä. Kun otetaan huomioon kuulijakunnan valtava laajuus ja sen mukaiset radion taloudelliset mahdollisuudet, saatetaan tässäkin suhteessa pitää ohjeena vanhaa pedagogista normia: vain paras on kyllin hyvää.

Käsityksemme mukaan yleisradion vakinaisille »puhemiehille», ensi sijassa kuuluttajille ja ammattiselostajille, on asetettava äänen- ja kielenkäytön suhteen samanlaisia psykofyysillisiä vaatimuksia kuin hyville teatterin näyttelijöille, kenties ankarampiakin. Tätä vertausperustetta näkyy — ja hyvin tuloksin — pidetynkin silmällä jo tähänastisia radiokuuluttajiamme valittaessa. Mutta tähänastisissa valinnoissa on sen sijaan totuttu asettamaan eräs sellainenkin vaatimus, jonka ylläpitäminen ajan oloon ilmeisesti tulee jarruttamaan kuuluttajiamme ääni- ja kieliteknillisen tason kohottamista korkeimpaan mahdolliseen asteeseensa, nim. vaatimus, että kuulut-

tajan on hallittava hyvin äidinkieltensä lisäksi toinen kotimainen kieli. Tämä — vakavasti otettaessa erittäin ankara — vaatimus sulkee näet valinnanalaisten kuuluttajaehdokkaiden piiristä pois suurimman osan muuten kysymykseen tulevaa sivistyneistöämme.

Tieteellinen tutkimus on, kuten tunnettua, osoittanut yksilön pitkällekehitetyn kaksikielisyyden rasitukseksi, joka estää asianomaista saavuttamasta kummankaan kielen taidossa muuten mahdollista parasta tulostaan. Näin ollen yleisradiomme, ylläpitämällä kuuluttajiensa kaksikielisyyden vaatimusta, todennäköisesti menettää parhaat sekä suomen- että ruotsinkielenkäyttäjät mikrofoninsa äärestä. Pyydämme sen vuoksi Suomen Yleisradion johtoa hyväntahtoisesti harkitsemaan, kävisikö ja millä keinoin päinsä järjestää radion erikieliset kuulutustehtävät kauttaaltaan eri henkilöiden suoritettaviksi. Kielitoimiston vakaumuksen mukaan sellainen järjestely, että suomenkieliset kuuluttajat puhuisivat vain suomea ja ruotsinkieliset vain ruotsia, koituisi ajan pitkään kummankielisen kuulutustoiminnan kielellisen tason eduksi.

Edelleen toivoisimme Suomen Yleisradion johdon ottavan harkitukseen, kävisikö laatuun alistaa ainakin osa radion suullisia esityksiä kielellisen ennakkotarkastuksen alaiseksi. Tällaisen menettelyn vaatiminen ei tunnu kohtuuttomalta, kun ottaa huomioon yleisradiotoiminnan edelläkokeitellun ainoalaatuksen laajaulotteisuuden ja sen mukaisen vastuun äidinkielen suullisen käytön tiennäyttäjänä ja niin sanoaksemme muodinmäärääjänä. Tarjoutuuhan nykyisin ensimmäisen kerran historian kuluessa tilaisuus puhua y h t - a i k a a melkein koko Suomen kansalle. Niinikään ansaitsisi mielestämme harkitsemista, voitaisiinko tuollaiseen ennakkotarkastukseen tavalla tai toisella liittää säännöllistä puheteknillistä ennako-ohjausta jonkinvertaisine ääntämisharjoituksineen, jos ei pakollista, niin ainakin vapaaehtoisena tarjolla pidettävää.

Mikäli Suomen Yleisradion johto katsoo tässä esitettyjä toivomuksia toteuttamisen arvoiseksi, olisi ehkä tarkoituksemukaista varata näistä kysymyksistä kiinnostuneille ammattimiespiireille tilaisuus lausua niistä mielipiteensä esim. jossakin Yleisradion taholta järjestettävässä neuvottelukokouksessa.